บทย่อสำหรับผู้บริหาร

วัฒนธรรมทางการวิจัยของประเทศไทยยังไม่เห็นความสำคัญของการสร้างนักวิจัยหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกมากนัก อาจเนื่องจากมีความเชื่อฝังใจว่าการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นการศึกษาสูงสุด และผู้มีความสามารถเป็นเลิศเท่านั้นจึงจะสำเร็จการศึกษาระดับนี้ได้ นักศึกษาไทยที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกโดยเฉพาะจากสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ จึงมักถูกอุปโลกให้เป็น **"พหูสูตร"** มีความสามารถสูงส่งที่จะทำงานอะไรก็ได้ ซึ่งความจริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้นเลย เพราะการเป็นนักศึกษาที่ดีมิได้หมายความว่าจะต้องเป็นนักวิจัยที่ดีหรือสามารถทำทุกอย่างได้เองเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกแล้ว

ในปี พ.ศ. 2540 ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้**ริเริ่มการให้ทุนวิจัยหลังปริญญาเอก** (PDF; Post-doctoral Fellowships) ซึ่งเป็นทุนวิจัยเชิงวิชาการแก่นักวิจัยและอาจารย์รุ่นใหม่ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมาไม่เกิน 5 ปี ได้เริ่มต้นทำวิจัยอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยมีนักวิจัยพี่เลี้ยง (mentor) ให้คำปรึกษา ในแต่ละทุนมีเวลาดำเนินการไม่เกิน 3 ปี และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้ร่วมกับ ฝ่ายวิชาการ สกว. ดำเนินการให้**ทุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่** (MRG; Research Grant for New Scholar ชื่อเดิม MUA-TRF New Researchers Grants) เพื่อสนับสนุนอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือเทียบเท่า ด้วยวงเงินปีละไม่เกิน 240,000 บาท เป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี เป็นเงินสนับสนุนค่าครองชีพเดือนละ 10,000 บาท ในกรณีที่หัวหน้าโครงการวิจัยอยู่ในสถาบันที่ให้เงินเดือนเกิน 2 เท่าของเงินเดือนในระบบราชการ (คิดจากฐานเงินเดือนเริ่มต้น) จะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน 5,000 บาท/เดือน (ไม่เกิน 60,000 บาท/ปี) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์รุ่นใหม่ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของตนเองตั้งแต่เริ่มต้น สร้างรากฐานการทำวิจัยที่แข็งแกร่ง สร้างสมประสบการณ์และพัฒนาไปสู่การเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพระดับสูงของประเทศ ภายใต้การแนะนำดูแลจากผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยสูง โดยมีวัตถุประสงค์สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเตรียมความพร้อมขั้นพื้นฐานให้แก่อาจารย์รุ่นใหม่ในการก้าวไปสู่การทำงานวิจัยในระดับที่สูงขึ้นในอนาคต
2. เพื่อพัฒนาอาจารย์รุ่นใหม่ให้มีศักยภาพในการทำงานวิจัย โดยสร้างโอกาสให้สามารถทำงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยอาวุโสที่มีประสบการณ์ในงานวิจัยในสาขานั้นๆ
3. เพื่อพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์รุ่นใหม่ให้มีความสามารถทั้งด้านการสอนและการทำงานวิจัยควบคู่กันไป
4. เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบการวิจัยของประเทศ โดยพัฒนาคุณภาพของอาจารย์รุ่นใหม่เพื่อให้เป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติต่อไป

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีได้มีมติ "อนุมัติในหลักการ" โครงการทุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่ แผนระยะยาว 10 ปี (ปีงบประมาณ 2547-2556) ตามที่ สกอ. (ทบวงมหาวิทยาลัย ขณะนั้น) เสนอ โดยให้ปรับปรุงโครงการให้มีรายละเอียดและความชัดเจนในการดำเนินงาน ซึ่ง สกอ. ได้ดำเนินการตามมติ มีการกำหนดเป้าหมายการจัดสรรทุนวิจัยทั้งสิ้น 3,000 ทุน (ประมาณร้อยละ 25 ของจำนวนอาจารย์รุ่นใหม่ที่ประมาณการได้) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก 1,300 ทุน และระยะที่ 2 จำนวน

1,700 ทุน รวมทั้งกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพเป็นด้านบุคลากร ด้านผลงานวิจัย และด้านองค์กรไว้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ฝ่ายวิชาการ สกว. ยังคงให้**ทุนส่งเสริมนักวิจัยรุ่นใหม่** (TRG; TRF Grant for New Researcher ชื่อเดิม TRF New Researchers Grants) ซึ่งเป็นทุนที่มีเป้าหมาย หลักเกณฑ์การให้ทุน วงเงินทุนวิจัย และระยะเวลาดำเนินการเช่นเดียวกับทุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่ แต่เปิดรับสมัครเฉพาะผู้สมัครที่ไม่ได้เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของ กกอ.

ทั้ง 3 ทุนนี้ นับได้ว่าเป็นทุนประเภทเดียวกัน (เรียกรวมว่า **ทุนนักวิจัยรุ่นใหม่**) โดย สกอ. - สกว. ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรทุน หัวข้อลักษณะโครงการวิจัยที่ให้ทุน คุณสมบัติของผู้เสนอขอรับทุน นักวิจัยพี่เลี้ยง (mentor) กรอบการวิจัย การประเมินข้อเสนอโครงการ และกลไกในการติดตามประเมินผลไว้ตั้งแต่ประกาศรับสมัคร และเพื่อกระตุ้นให้มีการสมัครขอรับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ ฝ่ายวิชาการ สกว. ได้จัดให้มี**โครงการเจียระไนเพชร** (ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ทำการประเมินฝ่ายวิชาการ สกว. ให้คำแนะนำเมื่อปี พ.ศ. 2544) ที่ผู้ประสานงานโครงการฯ ได้เดินทางไปประชาสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์/สื่อสารกับอาจารย์/นักวิจัยรุ่นใหม่ในสถาบันการศึกษาทั่วประเทศโดยตรง ช่วยประสานจัดหานักวิจัยพี่เลี้ยง รวมทั้งเชิญผู้ทรงคุณวุฒิไปช่วยพัฒนาโจทย์วิจัย/ข้อเสนอโครงการวิจัย และต่อมา สกว. ได้ร่วมกับ สกอ. ดำเนิน**โครงการต้นกล้าวิจัย**ด้วยวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน แต่เน้นการทำงานขยายผลกับมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยราชมงคล นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการแนะนำและติดตามภายใต้**โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย** ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนด้านวิชาการและให้ข้อมูลการวิจัย จนสามารถผลักดันให้ผู้รับทุนเป็นนักวิจัยอิสระ (independent researcher) สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และมีผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติหรือการจดสิทธิบัตรจำนวนมากขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ในระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึง 2549 มีผู้สมัครขอรับทุนเป็นจำนวนมากถึง 2,659 คน และได้รับอนุมัติทุนประมาณร้อยละ 58 ของโครงการวิจัยที่เสนอขอทั้งหมด ในช่วงแรกผู้ได้รับทุนส่วนมากสังกัดสถาบันการศึกษาของรัฐแต่เพียงบางแห่งเท่านั้น ต่อมามีผู้สมัครจากหลายหน่วยงานทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

โครงการการประเมิน**โครงการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ของประเทศ**นี้จึงกำหนดขึ้นเพื่อติดตาม วิเคราะห์และรายงานผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ และประเมินความคุ้มค่าของโครงการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ รวมทั้งสรุปบทเรียนและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานต่อไป โดยคณะผู้ประเมินได้ทำการประเมินนักวิจัย/อาจารย์รุ่นใหม่ที่เซ็นสัญญารับทุนปี พ.ศ. 2540-2549 ด้วยรูปแบบวิธีการติดตามผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการนี้ดังต่อไปนี้

- สอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากการใช้แบบสอบถามกับผู้รับทุน กับผู้บริหาร/ผู้เกี่ยวข้อง
- สืบค้นข้อมูล output/outcome ของผู้รับทุน และผู้ไม่ได้รับทุน
- สอบถามข้อมูลจาก สกอ. และฝ่ายวิชาการ สกว. (จากอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนางานวิจัย และผู้บริหารระดับสูงของ สกอ. และ จากผู้บริหารฝ่ายวิชาการ สกว.)
- สัมภาษณ์นักวิจัยที่เคยได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ และการเยี่ยมชมสถาบัน

คณะผู้ประเมินได้ประเมินผลลัพธ์หลักของโครงการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ของประเทศที่เผยแพร่ในรูปขององค์ความรู้ โดยในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ จำนวนผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติที่อยู่ในฐานข้อมูล ISI ของผู้ได้รับทุน แล้วศึกษาเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยลักษณะเดียวกันของผู้ที่

ถูกปฏิเสธการได้ทุน ตั้งแต่ปีที่สมัครขอรับทุนและต่อเนื่องไปอีก 2 ปี ในขั้นต่อมา คณะผู้ประเมินได้ประเมินคุณภาพงานวิจัยของผู้ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่โดยใช้ดัชนีชี้วัดคุณภาพของงานวิจัย ได้แก่ จำนวนทั้งหมดที่ผลงานวิจัยได้รับการอ้างอิง (Total Citation) และ ค่า h-index ของนักวิจัยแต่ละคน ผู้ได้รับทุนที่มีผลงานวิจัยดีเด่นจนได้รับรางวัลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับชาติ/นานาชาติ อาทิ รางวัลนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ นักเทคโนโลยีรุ่นใหม่ ของมูลนิธิส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ นักวิจัยรุ่นใหม่ดีเด่นของ สกอ. - สกว. และ รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ (ผลงานวิจัย) เป็นต้น ในส่วนของผลลัพธ์ของโครงการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งไม่สามารถสืบค้นได้โดยตรงจากฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ คณะผู้ประเมินได้พิจารณาจากผลงานวิชาการที่มีการเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลายตามที่ได้รับการยอมรับในการประชุมคณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนางานวิจัย สกอ. (เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2549) ได้แก่ ผลงาน/บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ผลงานในรูปหนังสือ งานแปล การนำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และผลงานสร้างสรรค์ในสาขาเฉพาะทาง เป็นต้น

ผลการประเมินศักยภาพของผู้ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่เปรียบเทียบกับผู้ที่ถูกปฏิเสธการได้รับทุนพบว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมานั้น ผู้ไม่มีผลงานในกลุ่มผู้ได้รับทุนมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง (จากร้อยละ 57.6 ในปี พ.ศ. 2542 เป็น 37.6 ในปี พ.ศ. 2549) แสดงถึงผลสำเร็จในการให้ทุนที่มีส่วนผลักดัน/สนับสนุน/ช่วยเหลือให้อาจารย์/นักวิจัยรุ่นใหม่ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในระดับสากล สามารถตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการระดับนานาชาติได้ ในขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ถูกปฏิเสธให้ได้รับทุนซึ่งไม่มีผลงานการตีพิมพ์ในช่วง 3 ปีหลังจากถูกปฏิเสธทุนนั้นมีค่าสูงกว่าผู้ได้รับทุนในทุกๆ ปี (ระหว่างร้อยละ 59.1 ถึง 85.4) ทั้งนี้ ร้อยละของผู้ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ที่สามารถตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการระดับนานาชาติได้ตามเกณฑ์ที่ทาง สกอ. - สกว. ตั้งเป้าไว้ (1 บทความในช่วง 3 ปีหลังจากการพิจารณาทุน) มีสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่ถูกปฏิเสธการได้รับทุน และมีค่าเพิ่มขึ้นในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา โดยผู้ได้รับทุนที่สามารถตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติได้ 2 บทความในช่วง 3 ปีหลังจากการพิจารณาทุน มีค่าค่อนข้างคงที่ระหว่างร้อยละ 10.3 ถึง 15.7 ในขณะที่ร้อยละดังกล่าวของผู้ที่ถูกปฏิเสธการได้รับทุนมีช่วงที่ค่อนข้างกว้างระหว่าง 0 ถึง 14.3 และที่สำคัญ คือ ร้อยละของผู้ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ซึ่งจัดว่าอยู่ระดับ "ระดับดีเยี่ยม" คือ มีผลงานตีพิมพ์มากกว่า 2 บทความในช่วง 3 ปีหลังจากได้รับทุนนั้น มีค่าสูงกว่าผู้ที่ถูกปฏิเสธทุนอย่างชัดเจนและมีค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ร้อยละของผู้ได้รับทุนวิจัยที่มีผลงานตีพิมพ์ในระดับ "ระดับดีเยี่ยม" มีค่าสูงกว่าอีก 2 ระดับ (ระดับดีและระดับปานกลาง) อันแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอาจารย์/นักวิจัยรุ่นใหม่ที่รับทุนที่สูงขึ้นเรื่อยๆ และเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการให้ทุนนักวิจัยรุ่นใหม่อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผู้ที่ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำนวนหนึ่งที่มีผลงานวิจัยที่โดดเด่นส่งผลให้ได้รับรางวัลที่สำคัญระดับชาติ โดยไม่เพียงแต่สามารถตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการระดับนานาชาติเท่านั้น ผลงานวิจัยยังได้รับการนำไปอ้างอิงโดยนักวิจัยอื่นๆ ทั่วโลกเป็นจำนวนมาก แสดงด้วย Total Citation และค่า h-index ซึ่งนับได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงเมื่อพิจารณาว่านักวิจัยเหล่านี้เพิ่งสำเร็จการศึกษาและเริ่มทำงานวิจัยในช่วงระยะเวลาน้อยกว่า 10 ปี

สกอ. และ ฝ่ายวิชาการ สกว. ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดสรรทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ให้แก่อาจารย์/นักวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ควบคู่กับสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเสมอมา และด้วยเหตุที่เป็นศาสตร์ที่สำคัญแต่ยังมีผู้ทำวิจัยเชิงวิชาการในด้านนี้ไม่มากเท่าที่ควร ที่ผ่านมา สกอ. – สกว. จึงกระตุ้นและส่งเสริมให้มีผู้สมัครขอรับทุน และได้ทุนให้มากขึ้นในแต่ละปี โดยนอกจากการประชาสัมพันธ์ทั่วไปแล้ว ยังได้ให้ผู้ประสานงานโครงการเจียระไนเพชรและโครงการต้นกล้าวิจัย เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาดังกล่าวไปพบปะนักวิจัยรุ่นใหม่ เพื่อแนะนำโจทย์ที่ควรทำวิจัย การเขียนข้อเสนอโครงการที่มีคุณภาพเพื่อให้ได้ทุน การทำงาน

วิจัยให้ได้ผล และการผลิตผลงานวิจัยเชิงวิชาการ รวมทั้งให้โครงการส่งเสริมนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีนักวิจัยอาวุโสในทุกสาขารวมทั้งสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทำหน้าที่ส่งเสริม/แนะนำ/ช่วยเหลือ/แก้ปัญหาอีกด้วย

สกอ. – สกว. ตระหนักถึงธรรมชาติของงานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่แตกต่างจากสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมาก และยังมีความแตกต่างกันในแต่ละศาสตร์แม้จะอยู่ในสาขาเดียวกัน ดังนั้น จึงไม่ได้ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติทุน/การอนุมัติปิดโครงการที่ได้รับทุน/การยกย่องให้รางวัลนักวิจัยดีเด่นในรูปแบบเดียวกัน โดยในการพิจารณา/ประเมินโครงการ สกอ. – สกว. ได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิสาขานั้นๆ ในทุกขั้นตอน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักวิจัยรุ่นใหม่ที่รับทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึง 2546 นั้น สามารถปิดโครงการได้ทุกคน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบันนั้น สัดส่วนของนักวิจัยรุ่นใหม่ที่สามารถปิดโครงการได้นั้นลดน้อยลง ซึ่งอาจเนื่องจากการดำเนินโครงการวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จนมีผลงานเป็นรูปธรรมนั้น (โดยเฉพาะการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ หนังสือ หรือการนำเสนอผลงานวิจัยที่ได้ในที่ประชุมวิชาการ) ต้องใช้ระยะเวลานานมากกว่า 2 ปี และในบางสาขา เช่น สถาปัตยกรรม/มนุษยศาสตร์ มีข้อจำกัดที่มีวารสารและเวทีวิชาการน้อย โดยยังขาดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและผลงานวิจัยซึ่งกันและกันเท่าที่ควร อย่างไรก็ดี ได้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ได้จากทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ บทความ หรือ E-book รวมถึงการเผยแพร่ผ่านสื่อประเภทต่างๆ และเผยแพร่ในลักษณะของการจัดอบรม ประชุม หรือการจัดนิทรรศการ ทั้งนี้ ในกลุ่มของนักวิจัยที่ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้น มีนักวิจัยจำนวนหนึ่งที่มีผลงานวิจัยจากโครงการที่ได้รับทุนอยู่ในระดับโดดเด่น และได้รับรางวัลนักวิจัยรุ่นใหม่ดีเด่นจาก สกอ. - สกว.

คณะผู้ประเมินได้รวบรวมข้อมูล และข้อคิดเห็นที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจากนักวิจัยที่ได้รับทุนและจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่และผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปสาเหตุและปัจจัย/บริบทที่นำไปสู่ผลลัพธ์ ในประเด็นความสำคัญของทุนต่อการพัฒนาอาชีพนักวิจัย ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการรับทุน ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ผลโดยรวมของทุนวิจัยที่ได้ประสบความสำเร็จ ปัญหาของการทำงานวิจัยเชิงวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนความคุ้มค่าที่ประเทศได้รับ โดยพบว่านอกจากผลงานเชิงวิชาการแล้ว ผลงานของผู้ได้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือมีแนวโน้มนำไปใช้ประโยชน์ ผลงานวิจัยบางส่วนได้มีการนำไปต่อยอดโดยภาคส่วนต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน และผลงานวิจัยหลายชิ้นโดยเฉพาะด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีผลกระทบสำคัญต่อสังคมไทย

ทุนนักวิจัยรุ่นใหม่เป็นบันไดขั้นแรกของผู้จบปริญญาเอก ก่อให้เกิดระบบ mentor – mentee ซึ่งมีผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อนักวิจัยทั่วประเทศ โดยระบบ mentoring มีผลต่อ "เครือข่ายความร่วมมือวิจัยระหว่างสถาบัน" ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบการวิจัยของประเทศ โดยที่การให้เงินตอบแทนพิเศษแก่ผู้ได้รับทุนวิจัยในรูปแบบของเงินเดือน มีส่วนทำให้ผู้ได้ทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ก้าวอย่างต่อเนื่องไปสู่นักวิจัยอาชีพจนกระทั่งเป็นเมธีวิจัยอาวุโส สกว. รวมทั้งส่งผลให้ได้รับการเชิดชูเกียรติ ได้รางวัล และได้รับการกำหนดตำแหน่ง "ศาสตราจารย์" ด้วยอายุที่ไม่มากนัก

จากการศึกษาเอกสาร แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และรับฟังข้อคิดเห็นจากแหล่งต่างๆ คณะผู้ประเมินได้รวบรวมวิเคราะห์และกลั่นกรองข้อคิดเห็น-ข้อเสนอแนะที่มิใช่จะเป็นประโยชน์ต่อ สกว. เท่านั้น แต่จะมีไปถึงผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ทั้งในและนอก สกว. ด้วย ดังนี้ :

ต่อสังคม

1. ให้การสนับสนุนงานวิจัยพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ และงานวิจัยต่อยอด หรืองานวิจัยพัฒนาเพื่อนำผลไปใช้ทันทีควบคู่กันไปโดยไม่ละเลยอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยตระหนักว่างานวิจัยเชิงวิชาการมิใช่การลงทุนที่สูญเปล่า ถึงแม้ต้องใช้ทุนทรัพย์สูงและการอดทนรอคอย แต่ผลที่ได้จะคุ้มค่าและนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญมั่นคงและยั่งยืน
2. ให้ความสำคัญกับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญต่อการสร้างนักคิด นักวิเคราะห์ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาของชาติ และต่อความเจริญทางความนึกคิดจิตใจ ความเป็นไทย ความเป็นอยู่ และการสืบสานวัฒนธรรม

ต่อผู้บริหาร

1. ด้วยสภาพปัจจุบันที่ต้องแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศ และการที่ทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการประเมิน นักวิจัยที่ทำงานได้ผล และมีผลงานจะสร้างชื่อเสียงให้ต้นสังกัดได้มาก โดยเฉพาะกับสถาบันวิจัยและมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยสอน/วิจัย ผู้บริหารจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญและสนใจต่อนักวิจัยมากพอควร ที่สำคัญที่สุดก็คือ การมอบภาระงานให้เหมาะสมกับความถนัด เช่น งานสอนและงานวิจัย เป็นหลัก
2. ควรส่งเสริมระบบวิจัยของหน่วยงานด้วยงบประมาณภายในควบคู่ไปด้วย เนื่องจากนักวิจัยจะไม่สามารถพึ่งพาทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกได้ทั้งหมด โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐานการวิจัย (Research infrastructure) นักวิจัยยังต้องการการสนับสนุนและความเข้าใจจากทางต้นสังกัดเพื่อการวิจัยที่ยั่งยืน ความช่วยเหลือแม้เพียงน้อยนิดจากฝ่ายบริหาร เช่น ความช่วยเหลือด้านบริหารจัดการวิจัย หรือด้านงบประมาณยามที่ทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกเกิดการขาดช่วง ก็จะช่วยนักวิจัยได้มาก

ต่อนักวิจัยที่ปรึกษา หรือนักวิจัยพี่เลี้ยง (mentor)

1. การเป็น mentor ถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องทำเพื่อสังคม (social responsibility) เป็นการตอบแทนบุญคุณสังคมอย่างหนึ่ง ดังนั้น นักวิจัยที่มีประสบการณ์มากพอควร จึงสมควรที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือชี้ทางให้นักวิจัยรุ่นใหม่ให้ได้ดำเนินชีวิตนักวิจัยได้อย่างราบรื่นและถูกต้อง โดยทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้ mentee ได้ถือปฏิบัติตาม
2. การเป็น mentor มิใช่แต่จะเป็นผู้ให้ หรือผู้เสียสละเพียงอย่างเดียว แต่ในทางตรงกันข้าม mentor ที่ดีจะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่าในระยะยาว

ต่ออาจารย์-นักวิจัย

1. งานวิจัยเป็นหน้าที่ มิใช่ "ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้" การวิจัยยึดเป็นอาชีพได้และนับวันมีแต่จะดีขึ้น การทำวิจัยทำให้เป็น "คน" ที่สมบูรณ์ขึ้น และเป็นครูที่ดี
2. จุดประสงค์ของทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ คือ การเปิดโอกาสให้อาจารย์-นักวิจัยใหม่ ได้เริ่มงานวิจัยด้วยตนเองโดยมีโครงการที่ตนคิดขึ้นมาเอง หรือมีส่วนคิดขึ้นมาเป็นส่วนใหญ่ และมี mentor เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ อันจะแตกต่างจากตอนเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับอย่างค่อนข้างใกล้ชิดจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนั้น นักวิจัยรุ่นใหม่จึงควรทำงานส่วนใหญ่หรือทั้งหมดด้วยตนเอง มิใช่จ้างผู้ช่วยวิจัยให้ช่วยทำวิจัยให้
3. ทุนวิจัยในประเทศไทยมีอยู่มากมายทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน หน่วยงานที่ให้ทุนมีหลายแห่ง มิใช่มีเฉพาะแต่ที่ สกว. และ สกว. ก็มิได้ห้ามให้นักวิจัยไปรับทุนจากแหล่งทุนอื่นๆ อีก โดยเฉพาะใน

กรณีที่โครงการวิจัยต้องใช้งบประมาณมาก (แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า สกว. จะสนับสนุนให้นักวิจัยทำงานวิจัยหรือขอทุนวิจัยในหลายโครงการจนงานล้นมือ หรือไม่มีเวลาพอที่จะทุ่มเททำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งให้ได้ผลตามที่เสนอไว้)

4. mentor เป็นขุมทรัพย์ของแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยอย่างสูงสุดที่นักวิจัยควรพิจารณานำ "ข้อดี" ติดตัวไว้ใช้ปฏิบัติตลอดชีวิต โดยเฉพาะในยามที่ตนเองต้องปฏิบัติหน้าที่เป็น mentor ในอนาคต ในขณะเดียวกันนักวิจัยรุ่นใหม่ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับการที่มีผู้ใหญ่ยอมเสียเวลากับตนด้วยเช่นกัน

ต่อ สกว. (ในภาพรวม)

1. ผลงานของนักวิจัยที่ได้ทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ประสบความสำเร็จมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ นักวิจัยเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างงานวิจัยและนำพาประเทศไปสู่ความรุ่งเรือง จึงควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในระดับสูงขึ้นไป ให้เกิดอาชีพนักวิจัยอย่างแท้จริง เช่น พิจารณาเพิ่มทุนสำหรับนักวิจัยรุ่นกลางอันเปรียบเสมือนบันไดอาชีพนักวิจัยก้าวที่สองต่อจากทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ เพื่อมิให้เกิดสภาวะ "คอขวด" ดังในปัจจุบัน
2. สกว. ควรแลกเปลี่ยนฐานข้อมูล (ประวัติการได้รับทุน ผลงานวิจัย และทุนวิจัยที่ได้รับในปัจจุบัน) กับหน่วยงานให้ทุนอื่น เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ทุนและการวางแผนระยะยาว
3. ให้รายละเอียดแก่ผู้บริหารทุกระดับเกี่ยวกับนักวิจัยในสังกัดที่ได้รับทุนจาก สกว. ให้มากยิ่งขึ้น

ต่อ สกว. (เพื่อการบริหารจัดการทุนนักวิจัยรุ่นใหม่)

- ทำความเข้าใจกับนักวิจัยและสังคมโดยทั่วไปว่า เป้าหมายของฝ่ายวิชาการ สกว. คือ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งผลงานจะวัดได้จากการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการหรือในรูปแบบอื่นที่ประเมินได้ตามที่ยอมรับในแต่ละสาขา โครงการวิจัยที่มีประโยชน์อื่นๆ อีกมากมาย ที่ไม่เน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามเกณฑ์ของฝ่ายวิชาการ สกว. ก็สามารถสมัครรับทุนได้จากหน่วยงานอื่น หรือฝ่ายอื่นๆ ใน สกว.
- ควรจัดระดมสมองผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาการจัดสรรทุน/การประเมินผลงาน/งบประมาณตามลักษณะของสาขาวิชา
- ควรติดตามและตรวจสอบผลงานของผู้รับทุนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
- วางแผนเตรียมการด้านงบประมาณเพื่อเพิ่มจำนวนทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ (และทุนนักวิจัยรุ่นกลาง) ในอนาคตอันใกล้

การคัดเลือกและการให้ทุน

1. ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ในเชิงรุก ในทุกภาคส่วน เพื่อให้นักวิจัยรุ่นใหม่ที่จบปริญญาเอกรู้จักทุนนี้อย่างทั่วถึง
2. ต้องพยายามรณรงค์ให้นักวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สมัครขอทุนวิจัยให้มากขึ้น โดยอาจติดต่อไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อให้ช่วยประชาสัมพันธ์ กระตุ้นและสนับสนุนให้สมัครขอทุน
3. ควรส่งข้อคิดเห็นของกรรมการผู้พิจารณาคัดเลือกข้อเสนอโครงการทุนกลับไปให้ผู้สมัครขอทุน เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงงานวิจัยของตนเองต่อไป

นักวิจัยพี่เลี้ยง (mentor)

1. จัดทำเนียบของ mentor ที่ดี เพื่อไว้แนะนำในกรณีที่นักวิจัยรุ่นใหม่ประสบความลำบากในการหา mentor
2. ปัจจัยสำคัญในการประสบความสำเร็จในการทำงานวิจัยมาจากความเข้าใจในเรื่องของการเป็น mentor ที่ดี ซึ่งช่วยให้นักวิจัยพี่เลี้ยงดูแลนักวิจัยรุ่นใหม่ให้เริ่มต้นทำงานวิจัยได้อย่างถูกต้อง และมาจากแนวทางการทำงานและปฏิบัติตัวของนักวิจัยรุ่นใหม่ เพื่อให้ระบบ mentoring เกิดประโยชน์สูงสุด สกว. ควรดำเนินการให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีดังกล่าว โดยอาจจัดทำคู่มือ "การเป็น mentor ที่ดี และแนวทางปฏิบัติของ mentee ที่ดี" เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำวิจัยมากขึ้น
3. ในปัจจุบัน สกว. พยายามสนับสนุนให้นักวิจัยรุ่นใหม่มีนักวิจัยพี่เลี้ยงเป็นคนไทย อย่างไรก็ดี ในบางสาขาวิชาที่ขาดผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิจัยไทย สกว. ก็ควรอนุโลมให้นักวิจัยรุ่นใหม่มีนักวิจัยพี่เลี้ยงเป็นชาวต่างชาติได้ตามความจำเป็น
4. สกว. ควรออกระเบียบให้นักวิจัยรุ่นใหม่ต้องเข้าพบกับนักวิจัยพี่เลี้ยงเป็นประจำ

การดำเนินโครงการ

1. พิจารณางบประมาณและการดำเนินโครงการโดยคำนึงถึงลักษณะสาขาวิชา เช่น ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ซึ่งไม่ต้องใช้ค่าวัสดุ แต่จะใช้ค่าเดินทางมาก ซึ่งตรงข้ามกับสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งต้องมีค่าวัสดุมาก เป็นต้น
2. ให้มีการจัดการประชุม (หรือสัมมนา) กลุ่มย่อย โดยเฉพาะสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยที่รับทุนและทำงานในสาขาวิชาที่ใกล้เคียงกัน ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนแนวคิดระหว่างกัน
3. ให้ความช่วยเหลือผู้รับทุนนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีปัญหาในการทำวิจัย โดยมีมาตรการเชิงรุกในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การประเมินผลงาน

1. ประเมินผลงานตามลักษณะสาขาวิชา เช่น บางสาขาวิชาใช้เวลานานมากในการตีพิมพ์ หรือบางสาขามุ่งเน้นการเผยแพร่ผลงานในการประชุมวิชาการ (สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์) เป็นต้น
2. ควรทำความเข้าใจ และประชาสัมพันธ์เรื่องเกณฑ์การประเมินผลงานว่านอกจากการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการนานาชาติและการจดสิทธิบัตรแล้ว ยังมีผลงานในรูปแบบใดบ้างที่ สกว. ควรให้การยอมรับ เช่น การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และผลงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น